

Az EU közös agrárpolitikájának bemutatása

Európai Bizottság
Mezőgazdaság és vidékfejlesztés

Tartalom

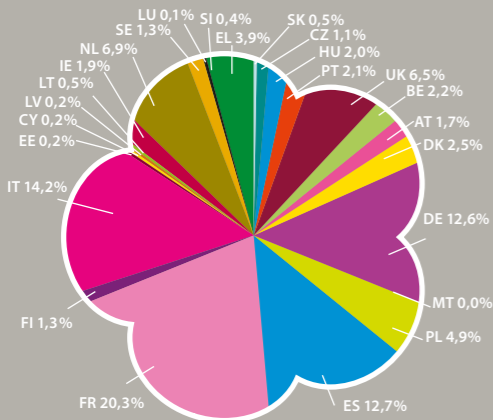
1.	Az európai mezőgazdaság jellegzetességei.....	4
2.	A gazdálkodók szerepe	5
3.	A folyamatos megújulás sikertörténete.....	6
4.	Eredmények, amelyekre büszkék lehetünk	8
5.	A siker kulcsa: a minőség	10
6.	A vidék védelme	12
7.	A fogyasztók bizalmának megőrzése az élelmiszerek biztonságával kapcsolatban	13
8.	A vidéki közösségek támogatása	14
9.	Új tagállamok, új kihívások	15
10.	Az EU mint a mezőgazdasági árucikkek világpiacának egyik főszereplője.....	16
11.	Mennyibe kerül a KAP?.....	18
12.	A KAP és a fenntartható mezőgazdálkodás előmozdítása globális környezetben	19

1.

Az európai mezőgazdaság jellegzetességei

RÉSZESEDÉS AZ EU MEZŐGAZDASÁGI TERMELÉSÉBŐL (% – 2005)

Az Európai Unió területének túlnyomó részét mezőgazdasági művelés alatt álló földek és erdők borítják, amelyek meghatározzák a táj jellegét, és kiemelkedő szerepet játszanak a vidéki gazdaságok egészséges működése szempontjából. A mezőgazdaság továbbra is jelentős mértékben hozzájárul e területek fenntartható gazdasági fejlődéséhez.

A gazdálkodók feladatköre igen sokrétű: az élelmiszerek és egyéb, nem élelmiszeripari jellegű mezőgazdasági termékek előállításától kezdve a tájgazdálkodáson és a természetmegőrzésen át az idegenforgalmi szolgáltatásokig számos különböző tevékenység beletartozik. A gazdálkodás ezért többcélú tevékenységként jellemezhető:

- Európa jelentős élelmiszer-exportőr és egyben a világ legnagyobb élelmiszer-importőre; a behozatal elsősorban a fejlődő országokból származik;
- Az európai mezőgazdasági szektor biztonságos, tiszta és környezetbarát termelési módszereket alkalmaz, amelyek minőségi termékeket biztosítanak a fogyasztói igények kielégítése érdekében;
- Az EU mezőgazdasági szektora a vidéki közösségek szolgálatában áll. Szerepe nem csupán az élelmiszer-termelés, hanem annak biztosítása is, hogy a vidék fennmaradjon mint élettér, munka-, és pihenőhely.

Az európai agrárpolitikát uniós szinten határozzák meg a tagállamok kormányai, és a tagállamok működtetik. Biztos megélhetést hivatott nyújtani a gazdálkodók számára, akiket egyben a piaci kereslet maradéktalanul kielégítő, kiváló minőségű termékek előállítására, valamint környezetbarát, megújuló erőforrásokon alapuló, új technológiák alkalmazására ösztönöz.

2.

A gazdálkodók szerepe

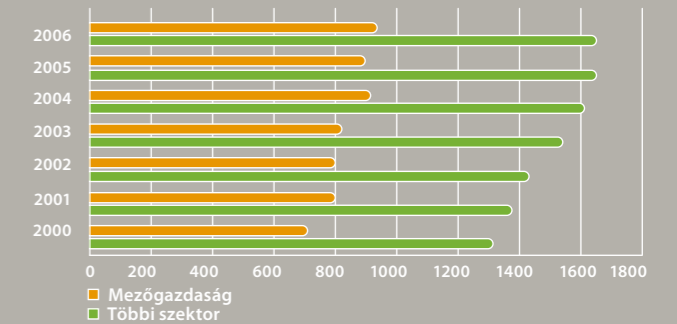
A mezőgazdaság sokkal több az emberi fogyasztás céljait szolgáló növénytermesztésnél és állattenyésztésnél. A szakma összetettsége megkívánja, hogy a gazdálkodók több szerepet is betöltsenek. Legtöbbjük számára ez egyben egyfajta életmódot is jelent.

A gazdálkodók elsődleges tevékenysége az élelmiszer-termelés. E tevékenység folytatása során az idők próbáját kiállt, hagyományos módszereket korunk tudományos és technológiai vívmányaival ötvözik, hogy jó minőségű élelmiszereket állítsanak elő elérhető áron. Mindez a hagyományos tudás és tapasztalat mellett technikai szakértelmet és üzleti érzéket kíván. A gazdálkodók egyre gyakrabban élnek az informatika nyújtotta lehetőségekkel annak érdekében, hogy a termelés és az értékesítés terén tett erőfeszítéseik eredménnyel járjanak. Mindemellett a földgazdálkodással és a környezettel kapcsolatos szaktudásuk is egyre inkább folyamatos frissítésre szorul. Mostanában már nem hagyatkozhatnak kizárólag a már megszerzett állat-egészségügyi és állatjóléti ismereteikre, tisztában kell lenniük az élelmiszer-biztonsági kívánalmakkal is. Nem valószínű, hogy létezik még egy olyan foglalkozás, amely ilyen széles körű ismereteket követelne.

A legtöbb gazdaság kisvállalkozás, többnyire családi vállalkozás. A gazdaságok nélkülözhetetlen helyi munkáltatók sok vidéki régióban, és meghatározó szereplői a vidéki életnek.

A gazdálkodók nem elszigetelten dolgoznak. Ők alkotják az élelmiszer-termelői lánc első elemét; előfordul, hogy saját gazdaságaikban dolgozzák fel terményeiket, de jellemzően másoknak értékesítik, akik előállítják belőlük azokat az élelmiszeripari termékeket, amelyeket a fogyasztók végül a boltokban megvásárolhatnak.

AZ ÁTLAGOS BRUTTÓ HAVI JÖVEDELMEK ALAKULÁSA A GAZDASÁGBAN ÉS A MEZŐGAZDASÁGBAN – EU 27

3.

A folyamatos megújulás sikertörténete

A közös agrárpolitika létjogosultsága mindeztáig megkérdőjelezhetetlen volt, és továbbra sem férhet hozzá kétség. Az idők során a KAP együtt fejlődött a mezőgazdaság és az egész társadalom változó igényeivel.

A KAP A KEZDETEKBEN

A KAP gyökerei az 1950-es évek Nyugat-Európájába nyúlnak vissza, amelynek társadalma óriási veszteségeket szenvedett az évekig dúló háborúk következtében, és ahol a mezőgazdaság megbénult, és bizonytalanná vált az élelmiszer-ellátás. A KAP a kezdeti szakaszában a mezőgazdasági termelékenység fokozására helyezte a hangsúlyt annak érdekében, hogy folyamatos kínálat álljon a fogyasztók

rendelkezésére elérhető árú élelmiszerekből, és hogy az EU-nak életképes mezőgazdasági szektora legyen. A KAP támogatásokat, valamint magas felvásárlási árakat garantáló rendszereket kínált a gazdálkodóknak, ezzel ösztönözve őket a termelés növelésére. Anyagi segítséget nyújtott a gazdálkodás átszervezéséhez, például támogatta a gazdaságok bővítését vagy a gazdálkodási és technológiai ismeretek gyarapítását szolgáló agrárberuházásokat annak érdekében, hogy a gazdaságok megfeleljenek az aktuális gazdasági és társadalmi kívánalmaknak. További intézkedéseket vezetett be a korengedményes nyugdíjazáshoz, a szakképzéshez és a kedvezőtlen helyzetű régiók számára biztosított támogatás formájában.

Az 1980-as évektől kezdve a KAP jelentős sikereket ért el az EU önellátóvá tételére irányuló törekvések terén. Az Uniónak azonban hamarosan a főbb mezőgazdasági árucikkek szinte állandósuló túlermelésével kellett szembenéznie; a feleslegek egy részét (támogatások segítségével) exportálták, más részüket viszont raktározni kellett, illetve az EU-n belül kellett teríteni. Ezek az intézkedések nagy terhet róttak a költségvetésre, torzították a világpiacot, és nem mindig képviselték a gazdálkodók érdekeit, ezért hamar népszerűtlenné váltak a fogyasztók és az adófizetők körében. Ugyanakkor egyre nőtt a társadalom aggodalma a mezőgazdaság környezeti fenntarthatóságával kapcsolatban. Ezzel összefüggésben az 1990-es évek elején lezajlott riói Föld Csúcs (1992) mérföldkőnek tekinthető.

A KAP-nak meg kellett újulnia ... és ezt sikerrel meg is tette!

A KAP NAPJAINKBAN

A KAP már az 1980-as években is, de különösen az 1990-es évek elején számos fontos változáson ment keresztül. Termelési korlátozások révén sikerült csökkenteni a feleslegeket (1983: tejkvóták). Nagyobb figyelmet fordítottak a környezetkímélő gazdálkodásra. A gazdálkodóknak, bár közvetlen jövedelemtámogatást kaptak, számolniuk kellett a piaci viszonyokkal, és reagálniuk kellett a szélesebb társadalom változó prioritásaira (lásd az 1992-es MacSharry-reformot).

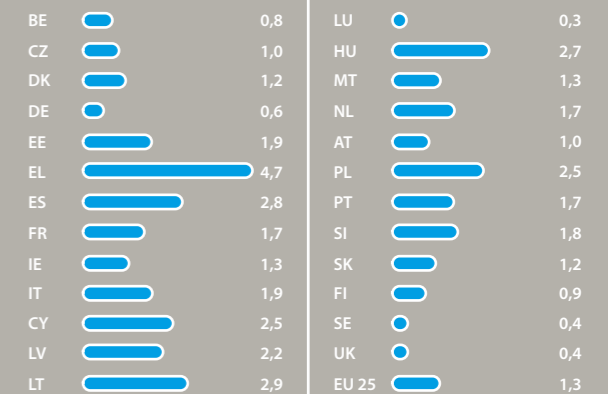
Ez a hangsúlyeltolódás, amely 1999-ben, az „Agenda 2000”-reformok keretében ment végbe, és amely az európai mezőgazdaság versenyképességének előmozdítását szolgálta, egy fontos új elemet is magában foglalt: egy olyan vidékfejlesztési politikát, amely ösztönzőleg hatott számos vidéki kezdeményezésre, és ezzel egyidejűleg segítette a mezőgazdasági termelőknek gazdaságaik átszervezésében, tevékenységi körük bővítésében, valamint termékeik hatékonyabb értékesítésében. Megszabták a költségvetés felső határát, hogy biztosítsák az adófizetők arról, hogy a KAP költségei nem válnak ellenőrizhetetlenné. Végezetül 2003-ban további alapvető reformokat hagytak jóvá.

A gazdálkodókat ettől kezdve már nemcsak az élelmiszer-termelésért fizették. Ma a kereslet vezérli a közös agrárpolitikát. A KAP teljes mértékben figyelembe veszi a fogyasztók és az adófizetők érdekeit, míg az uniós gazdálkodóknak szabad kezet ad a piaci igények kiszolgálásában. A múltban a gazdálkodók annál több támogatást kaptak, minél többet termeltek. Ma már a termelőknek nyújtott támogatások túlnyomó többsége független a termelt mennyiségtől. Az új rendszerben a jövedelemstabilitás biztosítása

érdekében a gazdálkodók továbbra is részesülnek közvetlen jövedelemtámogatásokban, ám e kifizetések már nem a termeléstől függenek. A gazdálkodóknak ezen felül számos környezetvédelmi, élelmiszer-biztonsági, növény-egészségügyi és állatjóléti előírást is tiszteletben kell tartaniuk. Azoknak, akik ezt elmulasztják, közvetlen támogatásaik csökkenésével kell számolniuk (ez a „feltételeesség” – angolul „cross-compliance” – néven ismert szabály). A támogatások és a termelés egymástól való függetlenítése (amire általában a „leválasztás” kifejezést használják) segít az EU gazdálkodóinak a piacorientált szemlélet elmélyítésében. Szabadon választhatnak, hogy mit termelnek, aszerint, hogy mi a legjövedelmezőbb számukra, miközben továbbra is élvezhetik az óhajtott jövedelemstabilitást.

Ez a reformsorozat tisztábban körvonalazta a KAP jövőjét, és egyértelműbbé tette értékét a társadalom egésze számára.

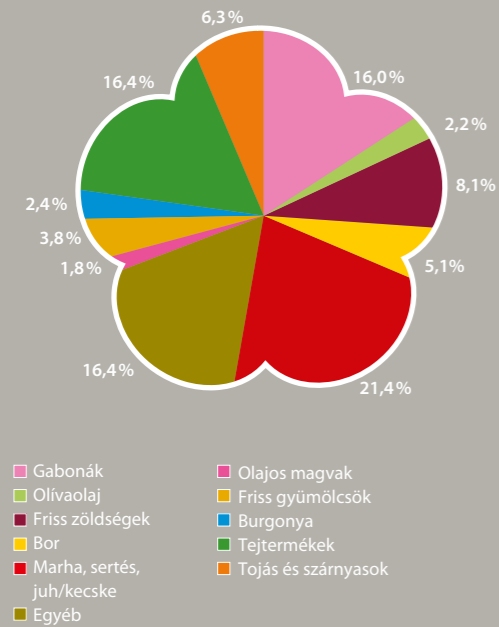
A MEZŐGAZDASÁG SZÁZALÉKOS RÉSZESEDESE A BRUTTÓ HAZAI TERMÉKBŐL (GDP) – 2005

4.

Eredmények, amelyekre büszkék lehetünk

AZ EU FŐ MEZŐGAZDASÁGI TERMÉKEI
(a termelés értékének %-os megoszlása, 2005)

Az 1960-as évektől kezdve a gazdaságok hatékonyságának javítása, valamint a KAP által kínált ösztönzők az élelmiszer-termelés nagymértékű növekedéséhez vezettek. A termelés és az önellátás mértéke drámai javulást mutatott. Ezzel egyidejűleg nőtt a gazdaságok bevétele, ami sok esetben méretük növekedésének volt köszönhető, mivel számos gazdálkodó elhagyta az ágazatot, és a gazdaságok összeolvadtak.

SZINTE MINDENT TERMELÜNK

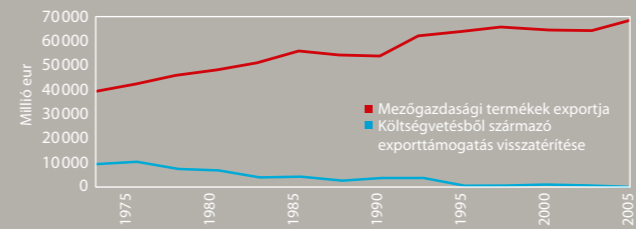
Szinte nincs olyan mezőgazdasági termék, amelyet Európában ne tudnánk előállítani. Több termék – például az olívaolaj, a húsok, a borok, a whisky és egyéb szeszes italok – tekintetében világsőnek számítunk. Ugyanakkor az EU számos különböző termék jelentős importőre is.

A természetes adottságok a KAP előnyeivel párosulva a legtöbb termék vonatkozásában gyorsan javították a termelékenységet, magasabb volumenű termeléshez és az élelmiszer-biztonság fokozódásához vezettek, és végső soron sok mezőgazdasági árucikk esetében túltermelést eredményeztek.

A feleslegeket oly módon vonták ki a piacról, hogy támogatást nyújtottak a termékek tárolásához (állami intervenció rendszer), vagy támogatással harmadik országokba exportálták a termékeket a termelői árak összeomlásának elkerülése érdekében.

Az 1980-as és az 1990-es években az EU szakpolitikai intézkedéseket vezetett be a túltermelés által érintett termékek előállításának korlátozására. E cél érdekében több különböző eszközzel éltek, nevezetesen a következőkkel: rögzített kvóták a tejtermelés vonatkozásában és a kvóták túllépésének szankcionálása; a növénytermesztésre használt területek nagyságának, illetve a tenyészállatok számának korlátozása, amely után támogatás igényelhető; kezdetben önkéntes, később kötelező területpihentetés, amely alapján a gazdálkodók kötelesek termőföldjük egy meghatározott százalékát megműveletlenül hagyni. Ezek a szakpolitikai eszközök

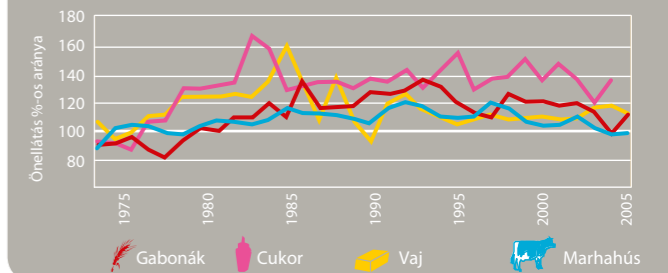
AZ EXPORTTÁMOGATÁS CSÖKKEN, DE AZ EXPORT ÉRTÉKE TOVÁBB NÖVEKSZIK

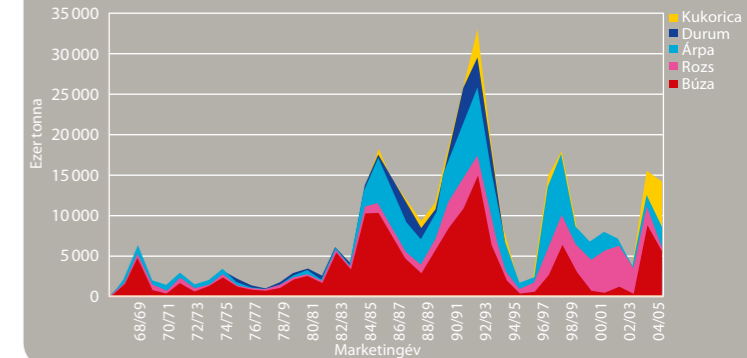
fokozatosan sikerhez vezettek, és a feleslegek csökkentek. Az 1990-es években végrehajtott KAP-reformok, amelyek célja az uniós és a világpiaci árak közötti szakadék csökkentése volt, továbbá a Kereskedelmi Világszervezet 1995-ös mezőgazdasági megállapodása az exporttámogatások (vagyis az exportőrök számára a termékeknek az uniós áraknál alacsonyabb világpiaci árakon történő kiviteléhez nyújtott kompenzáció) igénybevételének csökkenéséhez vezettek.

E politikai kezdeményezések hatására az EU-nak sikerült visszaszorítania az exporttámogatások alkalmazását, miközben fenntartotta, sőt bizonyos esetekben még növelte is mezőgazdasági exportját. Mindazonáltal az EU továbbra is nettó importőrnek számít a mezőgazdasági termékek, különösen a kevésbé fejlett országokból származó árucikkek tekintetében.

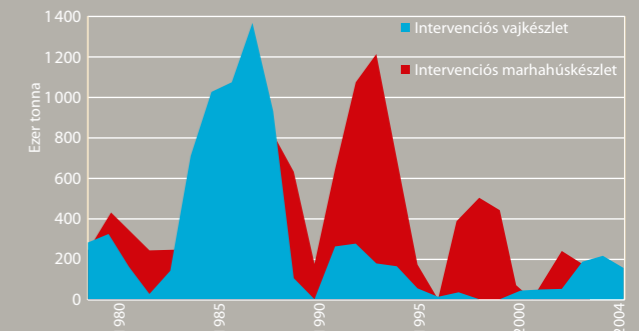
AZ ÖNELLÁTÁS ALAKULÁSA A GABONAFÉLÉK, A CUKOR, A VAJ ÉS A MARHAHÚS VONATKOZÁSÁBAN AZ EU-BAN

AZ „ÉLELMISZERHEGYEK” MÁR NEM LÉTEZNEK
A közös gabonátárolás alakulása (intervenció készletek)

A közös vaj- és marhahústárolás alakulása (intervenció készletek)

5.

A siker kulcsa: a minőség

Európa a gazdaságainak és mezőgazdasági termékeinek sokféleségéről ismert, amely természeti adottságainak, illetve az évszázadok során kialakított gazdálkodási módszereinek köszönhető. A kifinomult szakácsművészet, az európai ételek és italok fontos szerepet játszanak a népek és régiók kulturális identitásában. A kimagasló minőség az uniós mezőgazdaság legfőbb előnye.

HOGYAN ÖSZTÖNÖZ AZ EU A LEHETŐ LEGJOBB MINŐSÉGŰ ÉLELMISZEREK TERMELÉSÉRE?

Európa sok különböző régióra tagolódik. A mezőgazdasági termelés feltételei ennek megfelelően eltérőek. Minden régióknak megvannak a maga termelési módszerei és ételkészítési hagyományai. Európa- és világszerte egyre fontosabb szempont a fogyasztók számára az élelmiszerek minősége. Az EU fontos szerepet játszik a jó minőségi jellemzők erősítésében.

Az EU sokféleképpen őrökdi az élelmiszerek minősége felett, például az élelmiszer-biztonság és -higiéna fokozására irányuló intézkedésekkel, a címkézésre vonatkozó egyértelmű szabályokkal, állat- és növény-egészségügyi, valamint állatjóléti rendeletekkel, a növényvédőszer-maradványok és az élelmiszer-adalékok ellenőrzésével, valamint a tápértékkel kapcsolatos információk feltüntetésével. Az EU szemlélete szigorú ellenőrző és szabályozó rendszereket foglal magában, ugyanakkor biztosítja az európai egységes piac hatékony működését.

FOLYAMATOS TÖREKVÉS A FEJLESZTÉSRE

Az élelmiszer-minőség javítására tett erőfeszítések mindig is részét képezték a KAP-nak: elsőként a borminőséget feltüntető címkék rendszerének kidolgozásában nyilvánultak meg az 1980-as években, majd az olívaolaj-, valamint a gyümölcs- és zöldségágazatban is megmutatkoztak.

Ma az agrárpolitika gerincét képezik. A KAP minden területén erőfeszítéseket tesznek az élelmiszerek minőségének javítására.

Ezt a célt szolgálják például a következő intézkedések:

- Húsmarha-azonosítási rendszerek és húscímkézési szabályok, amelyek a hús teljes nyomon követhetőségét biztosítják a kiskereskedelmi egységtől a származási gazdaságig;
- A vidékfejlesztési politika keretében rendelkezésre álló, a termékminőség javítása érdekében a gazdálkodók számára nyújtható pénzügyi ösztönzők;
- Egyedi támogatás a biogazdálkodásra való átállás ösztönzésére.

KÜLÖNLEGES TERMÉKEK KÜLÖNLEGES JELLEMZŐKKEL

Bizonyos termékek különleges jellegüket és minőségüket a termelési hely és a termelési módszerek együttes sajátosságainak köszönhetik. A fogyasztók és az élelmiszer-kereskedők egyre fokozottabban érdeklődnek az élelmiszerek földrajzi eredete és egyéb jegyei iránt. Az EU ezt felismervén három „minőségi védjegyet” fejlesztett ki.

Az OEM védjegyet viselő termékeknek bizonyítottan olyan tulajdonságokkal kell rendelkezniük, amelyek kizárólag a termelési régió területéhez és az ottani termelők szakértelméhez kapcsolódnak.

Az OFJ védjegyet viselő termékek olyan különleges tulajdonsággal vagy hírnévvel rendelkeznek, amely egy bizonyos térséghez köti őket és termelésük folyamatának legalább egy fázisát.

A „hagyományos különleges termék” (HKT) védjegyet olyan különleges tulajdonságokkal rendelkező termékekre használják, amelyek vagy hagyományos hozzávalók felhasználásával, vagy hagyományos módszerekkel készülnek. E minőségi jelzések védelmének az előnye az, hogy a jelzések:

- Garantálják a származást és a termelési módszereket a fogyasztó számára;
- Hatékony marketingüzenetet közvetítenek a magas hozzáadott értékű termékekről;
- Támogatják a minőségi termékeket előállító vidéki vállalkozásokat azért, hogy oltalmat biztosítsanak a minőségi címke számára a hamisítványokkal szemben.

2007 tavaszára az EU csaknem 750 földrajzi jelzést, eredetmegjelölést és hagyományos különleges terméket jegyzett be. Ezenkívül az Unióból és harmadik országokból származó borokra és szeszes italokra vonatkozóan megközelítőleg 2000 földrajzi jelzés részesült védelemben az EU piacán.

BIOGAZDÁLKODÁS

A biogazdálkodás olyan termelési módszer, amely fenntartja a termőföld szerkezetét és termékenységét, elősegíti a magas szintű állatjólét biztosítását, és kerüli bizonyos, a hagyományos mezőgazdaságban engedélyezett termékek – nevezetesen a szintetikus rovar- és gyomirtószer, műtrágyák, növekedésserkentő anyagok, például az antibiotikumok vagy a géntechnológiával módosított szervezetek – használatát. A biogazdálkodók olyan technikákat

alkalmaznak, amelyek hozzájárulnak az ökoszisztéma fenntartásához, és csökkentik a környezetszennyezést. A bioélelmiszer-termelés csak korlátozott számú adalékanyag és feldolgozási segédanyag használatát engedélyezi.

Az EU szabályai garantálják az organikus előállított mezőgazdasági termékek hitelességét az előállítás helyétől függetlenül, és biztosítják, hogy a biotermékek címkéin a valóságnak megfelelő információk szerepeljenek. A törvények értelmében a „bio” szónak, illetve idegen nyelvi megfelelőinek az élelmiszerekre történő alkalmazása kizárólag biogazdálkodás útján előállított termékek esetében engedélyezhető. Ez garantálja a fogyasztók számára az általuk vásárolt biotermékek minőségét és megbízhatóságát.

A biogazdálkodás az EU egyik legdinamikusabb szektora, 2004-ben csaknem 5,8 millió hektárra (az összes mezőgazdasági terület 3,5%-ára) terjedt ki, 150 000 birtokon.

Az EU **ökocímkejét** biogazdálkodást folytatók és bioélelmiszer-termelők használhatják, önkéntes alapon. Azt jelöli, hogy:

- A termék összetevőinek legalább 95%-a ökológiai termelésből származik;
- A termék megfelel a hivatalos ellenőrzési rendszer szabályainak;
- A terméken szerepel a termelő, a készítő vagy a kereskedő neve és az ellenőrző szerv neve vagy kódja.

6.

A vidék védelme

Az EU területének 90%-a vidéki térség, amelynek több mint fele művelés alatt áll. Ez a tény önmagában is rávilágít arra, hogy milyen fontos a gazdálkodás az EU természeti környezete szempontjából. A gazdálkodás és a természet alapvető befolyást gyakorol egymásra. A gazdálkodás az évszázadok során értékes félig természetes élőhelyek egész sorának kialakításához és fenntartásához járult hozzá. Ma ezek alakítják a táj arculatát EU-szerte, és életteret biztosítanak a gazdag vadállomány számára.

AGRÁR-KÖRNYEZETVÉDELMI INTÉZKEDÉSEK

Az EU az 1992-es KAP-reform során végrehajtott bevezetésüktől kezdve támogatja az agrár-környezetvédelmi programokat. E programok arra ösztönzik a gazdálkodókat, hogy a helyes mezőgazdasági gyakorlat követésén túlmenő környezetvédelmi szolgáltatásokat nyújtsanak. Megtörtént az alapvető jogi normák egységes szerkezetbe foglalása; e normák alkotják a 2007–2013 közötti időszakra meghatározott vidékfejlesztési politika egyik tengelyét. Azok a gazdálkodók, akik önként agrár-környezetvédelmi kötelezettségeket vállalnak legalább öt évre, támogatást kaphatnak. A kötelezettségvállalás bizonyos típusaira vonatkozóan – környezeti hatásaiktól függően – hosszabb időtartamot is elő lehet írni. A tagállamok kötelesek agrár-

környezetvédelmi programokat biztosítani a gazdálkodók számára. Ez jól mutatja az ilyen programok iránti politikai elkötelezettséget.

A TISZTÁBB KÖRNYEZETÉRT

Az EU a következő intézkedések útján törekszik a környezet védelmére:

- Pénzügyi támogatás azoknak a gazdálkodóknak, akik vállalják, hogy változtatnak mezőgazdasági gyakorlatukon, különösen a termeléshez használt anyagok számának vagy a hektáronkénti állatszámnak a csökkentésével, a szántóföldek határainak műveletlenül hagyásával, mesterséges tavak vagy más tájelemek kialakításával, illetve fák és sövények telepítésével, többet vállalva ezáltal a helyes gazdálkodási módszerek követésénél;
- Hozzájárulás a természetvédelmi költségek fedezéséhez;
- A környezetvédelmi törvények (élelmiszer-biztonsági, köz-, állat- és növény-egészségügyi törvények) betartatása a gazdálkodókkal, a közvetlen jövedelemtámogatás feltételeként megkövetelve földtulajdonuk megfelelő gondozását.

A GÉNTÉCHNOLÓGIÁVAL MÓDOSÍTOTT SZERVEZETEK ÉS AZ UNIÓS MEZŐGAZDASÁG

A géntechnológiával módosított szervezetekre (GMO-k) vonatkozóan az 1990-es évektől léteznek uniós jogszabályok, amelyeket azóta több ízben kiegészítettek és átdolgoztak. Az EU különleges jogszabályokat vezetett be a polgárok egészségének és a környezetnek a védelmére (miközben megteremtette az egységes biotechnológiai piacot is). Valamennyi GMO és GMO-ból készült vagy azt tartalmazó termék (például kukorica, olajrepce vagy mikroorganizmusok) környezetbe történő kibocsátását vagy forgalomba hozatalát jóváhagyási eljárás előzi meg, amely az emberi egészséget és a környezetet fenyegető kockázatok eseti alapon végrehajtott értékelésére épül.

7.

A fogyasztók bizalmának megőrzése az élelmiszerek biztonságával kapcsolatban

A KAP fejlődése nemcsak a gazdálkodás terén jelentkező változások eredménye, hanem válasz a társadalom egészségének igényeire is. Ezek kapcsán említést érdemelnek az élelmiszer-higiéniával és -biztonsággal, valamint az állatjóléttel kapcsolatos növekvő aggodalmak. E tekintetben a KAP és más uniós politikák – például a fogyasztóvédelem – jelentősen megerősödtek az 1990-es évek óta.

ÉLELMISZER-BIZTONSÁG

Az európai fogyasztók biztonságos és egészséges élelmiszereket akarnak. Az EU nagy gondot fordít arra, hogy minden polgára asztalára egyformán jó minőségű ennyival kerüljön. Az élelmiszer-biztonsággal kapcsolatban kitört pánikokra – például a szarvasmarhák szivacsos agyvelőbántalma (BSE) vagy a dioxinnal fertőzött takarmány által kiváltott rémületre – válaszul átfogó felülvizsgálatra került sor. A cél annak biztosítása volt, hogy az EU élelmiszer-biztonsági törvényei minél átfogóbbak legyenek, és hogy a lehető legtöbb információ álljon a fogyasztók rendelkezésére a potenciális veszélyekről és az e veszélyek lehető legkisebbre csökkentése érdekében hozott intézkedésekről. Az élelmiszer-biztonság tekintetében a kiindulópontot a gazdaság képezi. Az uniós szabályok a „szántóföldtől az asztalig” érvényesek,

legyen szó akár az EU-ban termelt, akár a világ valamely más részéből behozott élelmiszerről.

Az uniós élelmiszer-biztonsági stratégiát négy fő összetevő alkotja:

- Élelmiszer- és takarmánybiztonsági szabályok;
- Független és nyilvánosan elérhető tudományos szakvélemények;
- A szabályok betartatására és a folyamatok ellenőrzésére tett intézkedések;
- A fogyasztó azon jogának elismerése, hogy az élelmiszer származására és összetevőire vonatkozó teljes körű tájékoztatás alapján hozhassa meg döntéseit.

AZ ÁLLATOK EGÉSZSÉGE ÉS JÓLLÉTÉ

Ahhoz, hogy az élelmiszerek biztonságosak legyenek, az állatoknak, amelyekből származnak, egészségeseknek kell lenniük. Az EU kiemelten kezeli az állatok egészségének a helyes állat-egészségügyi gyakorlaton alapuló megőrzését, valamint a fertőző állatbetegségek (száj- és körömfájás, sertéspestis és madárinfluenza) megelőzését. Ha kitör egy járvány, gondosan figyelemmel kísérik, és lépéseket tesznek a terjedés megakadályozására. Valamennyi állatnak és állati terméknek szigorú egészségügyi követelményeknek kell megfelelnie ahhoz, hogy be lehessen hozni az EU-ba és ott forgalmazni lehessen. Az uniós állatjóléti jogszabályok egyik vezérelve, hogy az állatokat nem szabad elkerülhető fájdalomnak vagy szenvedésnek kitenni. Ezt tükrözik a csirke-, a sertés- és a marhatenyésztésnek, valamint a gazdaságokban tartott állatok szállításának és levágásának körülményeire vonatkozó szabályok. Ezek a szabályok a legújabb tudományos adatok fényében rendszeresen frissülnek, és a világon a legszigorúbbak közé tartoznak.

A kutatások azt mutatják, hogy az olyan állatok, amelyek jó bánásmódban részesülnek, egészségesebbek, és jobb élelmiszer-alapanyagként szolgálnak.

A KAP HOZZÁJÁRULÁSA

Az élelmiszer-biztonság és a magas állat-egészségügyi és -jóléti szint biztosítása nemcsak szabályok kérdése. A KAP a gazdálkodókat teljesítményük javítására ösztönzi ezeken a területeken. Jóllehet a vonatkozó előírások betartása és a feltételeességi elvek alkalmazása a társadalom egészségének érdekeit szolgálja, a gazdálkodókra jelentős terhet róhat, ezért e területek fejlesztéséhez pénzügyi támogatást vehetnek igénybe a vidékfejlesztési intézkedések keretében.

8.

A vidéki közösségek támogatása

Tekintve, hogy a 27 uniós tagállam népességének csaknem 60%-a az összterület 90%-át kitevő vidéki térségekben él, a vidékfejlesztés kiemelkedő fontosságú szakpolitikai terület. A mezőgazdasági és erdészeti tevékenységek képezik a földhasznosítás legfőbb formáit a vidéki térségekben, és így fontos szerepet játszanak a vidéki közösségek életében az erős társadalmi szerkezet, a gazdasági életképesség, a természeti erőforrásokkal való gazdálkodás és tájvédelem alapjaként.

A 27 tagállamban elvégzett számos közvélemény-kutatás egyértelműen bizonyítja, hogy az európai polgároknak fontos az élő és fenntartható vidék.

A VIDÉKFEJLESZTÉST SZOLGÁLÓ KÜLÖNLEGES ALAP

A vidékfejlesztésre vonatkozó európai stratégiai iránymutatásokat 2006 februárjában határozták meg. Megerősítették a vidékfejlesztési szakpolitikát annak érdekében, hogy segítségével a vidéki térségek reagálni tudjanak a 21. század gazdasági, társadalmi és környezeti kihívásaira. Az új jogszabályi keret és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap a fenntartható fejlődés érdekében egyaránt nagy hangsúlyt fektet a növekedés ösztönzésére és a munkahelyteremtésre ezeken a területeken a lisszaboni stratégia és az Európai Tanács göteborgi ülésének szellemében.

valamint az életminőség javítása és a gazdasági tevékenységek sokszínűbbé tétele a vidéki térségekben. A Leader közösségi kezdeményezés révén gyűjtött tapasztalatokra épülő negyedik tengely (az úgynevezett „Leader-tengely”) célja helyi vidékfejlesztési stratégiák végrehajtása a köz- és a magánszféra között létrejövő helyi partnerségeken keresztül. További, vidékfejlesztési célokra fordítható források válnak elérhetővé a gazdaságok számára nyújtott közvetlen támogatások csökkentése, és az így felszabaduló pénzeszegeknek a vidékfejlesztési intézkedésekhez történő átcsoportosítása révén (a „moduláció” néven ismert gyakorlat). A tagállamok a továbbiakban kötelesek alkalmazni a modulációt, amely az évi 5000 eurót meghaladó valamennyi közvetlen támogatás csökkentését vonja maga után (a csökkentés mértéke 2007-től 5%-ot tesz ki).

VIDÉKFEJLESZTÉS

A gazdálkodók és a vidéki térségekben élő vagy tevékenykedő egyéb szereplők számos különböző támogatást vehetnek igénybe, például a következő területeken:

- Az új gazdálkodási technikák és különféle vidéki kézműves tevékenységek tárgyában szervezett szakképzés;
- A fiatal gazdálkodóknak tevékenységük megkezdéséhez nyújtott támogatás;
- Az idősebb gazdálkodók nyugdíjba vonulásához nyújtott támogatás;
- A gazdaságokban található épületek és gépek modernizálása;
- A gazdálkodók számára a szigorú uniós előírásoknak – például a környezetvédelmi, az állatjóléti és a közegészségügyi szabályoknak – való megfelelés megkönnyítésére nyújtott támogatás;
- Segítségnyújtás élelmiszer-feldolgozó létesítményeknek a gazdaságokban való létrehozásához annak érdekében, hogy a gazdálkodók többletértékkel ruházhassák fel termékeiket, és így nagyobb jövedelemre telessenek szert;
- A termékek minőségének és a minőségi termékek értékesítésének javítása;
- Termelői csoportok létrehozása az új tagállamokban;
- A hegyvidéki és az egyéb hátrányos helyzetű területeken folytatott gazdálkodáshoz nyújtott támogatás;
- Falvak és vidéki létesítmények megújítása;
- Az idegenforgalom fellendítése;
- A vidéki örökség védelme és megőrzése;
- A környezet állapotának javítására szolgáló agrár-környezetvédelmi intézkedések;
- A helyi akciócsoportok által kidolgozott fejlesztési stratégiák.

9.

Új tagállamok, új kihívások

Az Európai Unió 2004. május 1-jei és 2007. január 1-jei, előbb 10 új tagállammal (Ciprus, a Cseh Köztársaság, Észtország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Málta, Szlovákia és Szlovénia), majd Bulgáriával és Romániával való bővítése történelmi mérföldkő volt Európa újraegyesítésében, amelyre évszázadokon át tartó, romboló megosztottságot követően került sor. A megerősített politikai stabilitás és biztonság éppúgy Európa egészségének javát szolgálja, mint az Unió korábban 380 millió polgárra kiterjedő belső fogyasztópiacának megközelítőleg 500 millióra duzzadása.

Ha a számadatokat tekintjük, a bővítésnek az uniós mezőgazdaságra gyakorolt hatása drámai. A 15 régebbi tagállam 6 millió főt számláló mezőgazdasági népessége további 7 millió gazdálkodóval gyarapodott. A 12 új tagállam körülbelül 55 millió hektár mezőgazdasági hasznosítású földterülettel gazdagítja a 15 régi uniós tagállam 130 millió hektáros területét, ami 40%-os növekedést jelent, bár a 27 tagú EU termelése csupán 10–20%-kal lesz nagyobb a legtöbb termék esetében. Ez megerősíti azt a tényt, hogy az új tagállamok rendkívül

nagy mezőgazdasági termelési potenciálja még távolról sincs teljes mértékben kiaknázva.

Az új tagországok gazdálkodói szabadon hozzáférhetnek az egységes uniós piacchoz, és élvezhetik a viszonylag stabil árak előnyeit, továbbá részesülhetnek a közvetlen kifizetésekből (amelyek fokozatosan érik majd el a teljes EU-s szintet), valamint a vidékfejlesztési támogatásokból.

A mezőgazdasági szektor modernizálása és szerkezetátalakítása terén az új tagállamokban az utóbbi években elért fejlődés ellenére az egyik legnagyobb kihívást továbbra is a mezőgazdaság jövedelmezőségének és a vidéki közösségek általános életszínvonalának javítása jelenti. Az EU 15 régi tagállama és az új tagállamok között fennálló, közismert életszínvonalbeli különbségek – 2001-ben az EU-15-ök szintjének 45%-a (a vásárlóerő-paritáshoz igazított, egy főre eső GDP) – a vidéki térségekben még hangsúlyosabban jelentkeznek, a városi régiókhoz képest alacsonyabb jövedelmek és a magasabb munkanélküliségi szintek miatt (ezek az eltérések magasabbak az új tagállamokban, mint a 15 régi EU-tagállamban).

Az új tagállamok egyedi helyzetének kezelésére irányuló, új vidékfejlesztési intézkedések kidolgozásával az EU már lépéseket tett e kihívás leküzdésére.

Fontos hangsúlyoznunk, hogy az EU-tagsággal járó kötelezettségek azonnal érvényesek voltak az újonnan belépett tagállamok gazdálkodóira is. Az egyik legfontosabb példa erre az élelmiszerbiztonság területe, amely annyira fontos kérdés az EU fogyasztói számára, hogy a közösségi szinten érvényes előírások szigorának enyhítése szóba sem jöhetett.

10.

Az EU mint a mezőgazdasági árucikkek világpiacának egyik főszereplője

Az Európai Unió kiterjedt kapcsolatrendszert és kereskedelmi összeköttetéseket épített ki harmadik országokkal és kereskedelmi blokkokkal. Az élelmiszerek legnagyobb importőréként és második legnagyobb exportőréként meghatározó szereplője a globális agrárkereskedelemnek. Az EU vezető szerepet játszik a globális kereskedelmi egyezmények létrehozásában a Kereskedelmi Világszervezetben (WTO). Emellett kétoldalú kereskedelmi megállapodásokat kötött egyes harmadik országokkal, szabadkereskedelmi egyezményeket közeli szomszédaival, az uniós piacra való kedvezményes bejutást biztosító egyedi megállapodásokat fejlődő országokkal, továbbá kiterjedtebb kapcsolatokat létesített olyan regionális csoportosulásokkal, mint például a dél-amerikai országok alkotta Mercosur csoport; ilyen megállapodások megkötéséről, illetve kapcsolatokat létesítéséről jelenleg is tárgyalásokat folytat. A gazdagabb nemzetek sorában az EU tagállamai alkotják az egyetlen olyan kereskedőcsoportot, amely nem pusztán a piacaihoz való kedvezményes hozzáférést biztosítja a fejlődő országokból származó importtermékek számára, hanem a gyakorlatban is valóban jelentős mennyiségű terméket importál ezekből az országokból.

ELKÖTELEZETTSÉG A TÖBBOLDALÚ KERESKEDELMI SZABÁLYOK BETARTÁSA IRÁNT

Az EU egyértelműen azt az álláspontot képviseli, hogy a különböző – akár fejlett, akár kevésbé fejlett – országok között létesülő, egyre bővülő kereskedelmi kapcsolatokat minden ország, de kiváltképp a fejlődő országok számára előnyös többoldalú kereskedelmi szabályoknak kell vezérelniük. Ezért olyan komoly támogatója az EU a Kereskedelmi Világszervezetnek (WTO), és ezért vállalt mindig aktív szerepet a WTO agrárkereskedelmi megbeszélésein és tárgyalásain. Az EU elkötelezett híve a Dohai Fejlesztési Programtervnek (Doha Development Agenda, DDA), amelynek célja a kereskedelem további liberalizálása és a fejlődés elősegítése. Ami a mezőgazdaságot illeti, a 2004. augusztusi megállapodás előkészítette a további tárgyalásokat, amelyek a várakozások szerint a korábbi kereskedelmi tárgyalásokon (az „Uruguayi Fordulón”) elértnél sokkal nagyobb mértékű liberalizációt valósítanak meg az agrárkereskedelem terén. A megállapodás meghatározza az uniós közös agrárpolitika reformjának kereteit. Eredményképpen komoly csökkenésnek kell bekövetkeznie a kereskedelmet torzító agrártámogatások terén, meg kell szűnniük azoknak a kereskedelmet torzító gyakorlatoknak, amelyek a kivitel vonatkozásában folyó versenyt befolyásolják, hozzá kell járulnia az agrárpiacokon végrehajtandó jelentős nyitáshoz, miközben lehetőséget kell teremtenie különleges eljárás alkalmazására az érzékeny termékek esetében. Valamennyi fejlődő ország különleges bánásmódban részesül, ami lehetővé teszi számukra, hogy kisebb mértékben és hosszabb idő alatt hajthassák végre a liberalizációt.

A MÁSODIK LEGNAGYOBB GLOBÁLIS EXPORTŐR ÉS A LEGNAGYOBB IMPORTŐR

Az európai mezőgazdaság meghatározó szerepet játszik a világ agrárpiacain. Annak köszönhetően, hogy az uniós mezőgazdaság nagy mennyiségű, sokféle és jó minőségű agrártermék előállítására képes, az EU számos élelmiszer első számú exportőre lett (a második legnagyobb exportőr világszinten, agrárexportjának értéke 2006-ban 72 553 milliárd EUR volt).

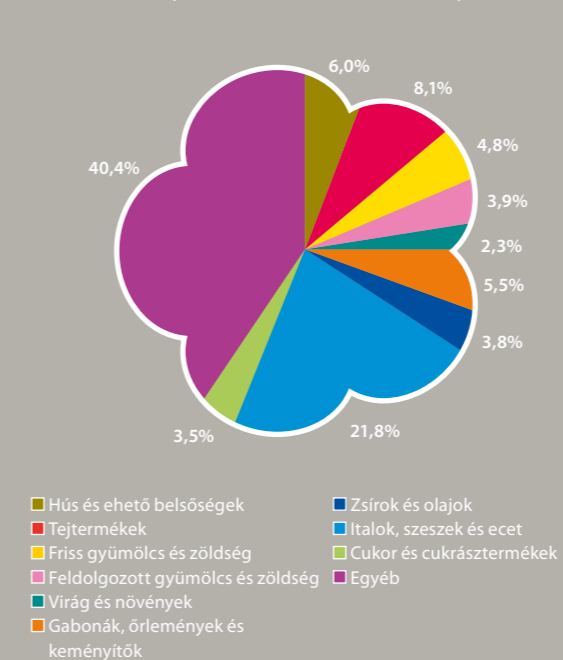
Ám kereskedelmi forgalma nem egyirányú. Az EU emellett a világ legnagyobb agrárimportőre is. 2006-ban az uniós agrárimport összértéke 67 876 milliárd EUR volt.

Az EU nettó exportpozíciója minden egyes szektorban romlott 1990 óta.

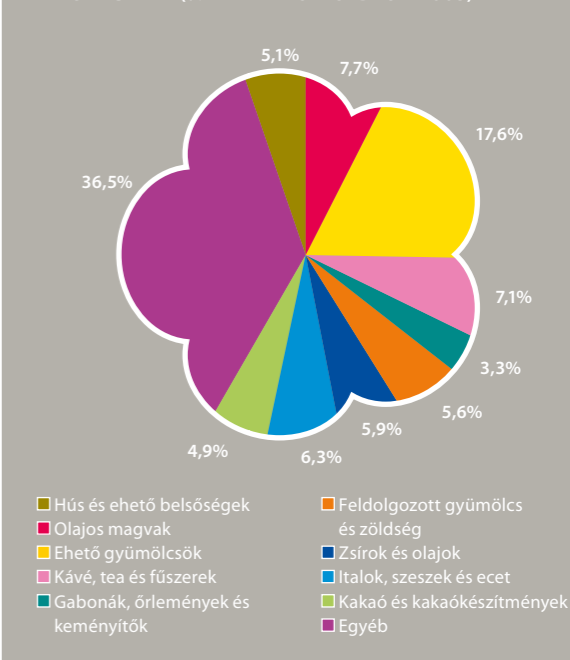
A FEJLŐDŐ ORSZÁGOKKAL FOLYTATOTT KERESKEDELEM

Az EU behozatala a fejlődő és kevésbé fejlett országokból származó mezőgazdasági termékekből már eddig is tekintélyes, meghaladja az Egyesült Államok, Japán, Kanada, Ausztrália és Új-Zéland együttes importját.

AZ EU LEGFONTOSABB MEZŐGAZDASÁGI EXPORTCIKKEI (% ÉRTÉKRÉSZESEDÉS – 2005)

AZ EU LEGFONTOSABB MEZŐGAZDASÁGI IMPORTCIKKEI (% ÉRTÉKRÉSZESEDÉS – 2005)

11.

Mennyibe kerül a KAP?

A KAP több mint 40 éve létezik, és egyike a legfontosabb pán-európai szakpolitikáknak. Nem meglepő, hogy a KAP költségvetése jelentős részét tette ki az EU teljes költségvetésének és összkiadásainak, hiszen részben átvállalta a nemzeti agrárpolitika szerepét és a nemzeti agrárkiadásokat. A helyzet mostanra megváltozott, mivel a KAP-kiadásokat korlátozták és más EU-szintű szakpolitikákat is kidolgoztak. A KAP költségeire vonatkozóan azonban ma is számos téveszme létezik, amelyeket el kell oszlatnunk.

A KÖZÖS AGRÁRPOLITIKA MAGASNAK TŰNŐ KÖLTSÉGEI

Az EU létének első éveiben a közös agrárpolitika a költségvetési kiadások jelentős részét képviselte, esetenként akár a kétharmaduknál is többet. A KAP körülbelül 55 milliárd euróba kerül évente. Ez a teljes uniós költségvetés 40%-ának, illetve az EU-s GDP kevesebb mint 0,5%-ának felel meg. Amellett, hogy a KAP-nak az uniós GDP-n belüli hányada csökken, ez a hányad ráadásul sokkal gyorsabb ütemben csökken, mint az EU közkiadásai.

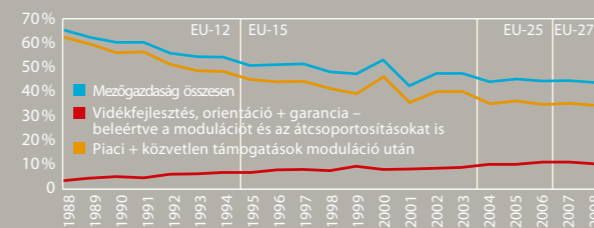
MÁS KÖZKIADÁSOKHOZ VISZONYÍTVA TELJESEN ELFOGADHATÓ

A KAP költségeit összefüggéseikben kell látni. Más ágazatoktól – például az oktatástól, a védelemtől, a közlekedéstől, az egészségügytől vagy a társadalombiztosítástól – eltérően, amelyek esetében a költségeket a nemzeti kormányok fedezik, a mezőgazdasági szektor tekintetében a tagállamok megállapodtak, hogy az uniós agrárpolitikára vonatkozó döntéseket közösségi szinten hozzák meg, és megfelelő költségvetést fogadnak el a közös agrárpolitika megvalósítása érdekében. Az EU minden egyes polgára hetente átlagosan 2 euróval járul hozzá a KAP finanszírozásához. Ez igazán nem nagy ár a folyamatos élelmiszer-ellátásért és a vidék életben maradásáért. A költségvetésen belül csökkent a piacok (a gabona-, a cukor-, a marhahús- és a tejpiac) támogatására és az exporttámogatásokra fordított kiadások aránya, ugyanakkor nőtt a termelőknek nyújtott közvetlen támogatásokhoz és a vidékfejlesztéshez kapcsolódó ráfordítások aránya.

A KÖLTSÉGVETÉS ELLENŐRZÉSE

A KAP szigorú szabályok keretén belül működik. A kiadásoknak egy adott évre, illetve többéves időszakokra vonatkozóan történő szabályozása érdekében költségvetési korlátokat állapítanak meg. A KAP piaci intézkedéseire és a közvetlen támogatásokra a 2007–2013 közötti időszakokra vonatkozóan megállapított korlátok nem teszik lehetővé a reálértékek növelését, és ténylegesen egyre szorosabbak lesznek minden évben, ahogyan a kifizetendő közvetlen támogatások összege a 12 új tagállamban fokozatosan növekszik az említett időszakban a 15 régi tagállamban már érvényben levő teljes támogatási szintek eléréséig. Ugyanakkor a KAP-ot több ízben megújították (10 év alatt háromszor), részben a kiadások megfelelőbb felhasználása és ellenőrzése céljából. A KAP kiadásait (reálértéken) befagyasztották 2013-ig. A kiadásokat nagyon szigorúan ellenőrizni fogják – már érvényben van a pénzügyi fegyelem ellenőrzésére szolgáló új mechanizmus annak biztosítására, hogy a kiadások tekintetében megállapított felső határt ne lépjk túl.

MEZŐGAZDASÁG AZ EU TELJES KÖLTSÉGVETÉSÉNEK SZÁZALÉKOS ARÁNYÁBAN
Kötelezettségvállalások

12.

A KAP és a fenntartható mezőgazdálkodás előmozdítása globális környezetben

Az EU mindig is a következőket hivatott segíteni a mezőgazdaságban:

- Stabil ellátás a lakosság számára elérhető árú és biztonságos élelmiszerekből;
- Elfogadható életszínvonal az uniós gazdálkodók számára, és ezzel egyidejűleg a mezőgazdasági szektor modernizálása és fejlesztése;
- A gazdálkodási tevékenység fenntartása az EU minden régiójában.

A KAP fejlődésével párhuzamosan – az uniós polgárok igényeivel összhangban – egyre jelentősebb szerephez jutnak a következő tényezők:

- Az európai élelmiszerek minőségének javítása;
- Az élelmiszer-biztonság garantálása;
- A vidéki társadalom jólétéről való gondoskodás;
- A környezetnek a jövő generációk érdekében történő védelméről való gondoskodás;
- Jobb állat-egészségügyi ellátás és állatjóléti viszonyok biztosítása;
- Mindez oly módon, hogy a megvalósítás a lehető legkisebb terhet rója az EU költségvetésére (amelyet főként az adófizetők, azaz az átlagpolgárok pénzéből fedeznek).

A KAP jelenlegi irányvonala stratégiai célkitűzéseket tükröz: olyan mezőgazdaság kialakítására törekszik a fenntartható és dinamikus vidéki gazdaság keretein belül, amely versenyképes a világpiacon, és tiszteletben tartja a környezetre, az élelmiszer-biztonságra és az állatjólétre vonatkozó szigorú előírásokat.

A KAP napjainkban társadalmunk politikai akarátát juttatja kifejezésre, amely így foglalható össze: folytatni kell az uniós mezőgazdaság támogatását, és ezzel egyidejűleg meg kell felelni a polgárok, az adófizetők és a fogyasztók elvárásainak, a lehető legkevesebb torzulást idézve elő a nemzetközi kereskedelemben.

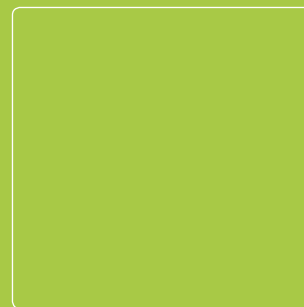
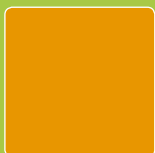
A következő években a KAP további változásokon megy majd keresztül annak érdekében, hogy ezután is megfeleljen az alábbi követelményeknek:

- Élő szakpolitika maradjon, amely tükrözi az európai társadalom igényeit és elvárásait;
- Mozdítsa elő a biztonságos, jó minőségű termékeket kínáló, ugyanakkor a környezet védelmét és az állatjólétet is biztosító, fenntartható mezőgazdálkodást;
- Nyújtson támogatást a társadalmat közjavakkal ellátó gazdálkodóknak összetett feladatuk teljesítéséhez;
- Mozdítsa elő a növekedést és a munkahelyteremtést a vidéki térségekben;
- Járuljon hozzá ahhoz, hogy a mezőgazdasági szektor versenyképesebbé és innovatívabbá váljon, és képes legyen reagálni a világpiacon kihívásokra;
- Egyszerű és átlátható szabályok alapján működjön.

**Európai Bizottság
Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Főigazgatóság**

http://ec.europa.eu/agriculture/index_hu.htm

A „Europe Direct” szolgáltatása segít Önnek választ találni
az Európai Unióval kapcsolatos kérdéseire

A szolgáltatás új, ingyenesen hívható telefonszáma (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

*Egyes mobiltelefon-szolgáltatók nem engedélyezik 00800-as számok tárcsázását, vagy ezeket a hívásokat is kiszámlázzák.

